

Henrik Vestergaard Stockholm motiverer årets prismodtager – Bent Melchior Prisen 2024

Tak fordi jeg må motivere uddelingen af den her smukke pris til en ildsjæl og et helt fantastisk menneske. Et menneske, der utrætteligt kæmper for de udsatte, de svage, de glemte, de oversete og de ignorerede. Som giver dem en stemme og en hånd i ryggen. Et menneske som i Bent Melchior og Brobyggernes ånd arbejder for at gøre verden bedre, som arbejder for dialog mellem mennesker, og som inkarnerer kampen for menneskers grundlæggende rettigheder og respekten for den enkelte. Et menneske, som altid stiller sig på de udsatte og sårbare side og kæmper for dem i virkelighedens verden- helt i Bents ånd. For som Bent sagde: *Hvis ikke nu, hvornår så?* Og med det spørgsmål mente han, at det er nu, der skal gøres noget ved det uretfærdige og det hjerteløse – lige nu. For vi skal handle og råbe op, mens tid er, og så skal vi altid få øje på det gode i ethvert andet menneske. For når vi vælger lyset, så vil vi opleve, at vi selv afgiver mere lys. Sådan var Bent, og sådan er årets prismodtager i både væsen og i handling. En rigtig aktivist for de udsatte og de sårbare.

Som en klog mand engang har sagt, så skal et samfund kendes på, hvordan det behandler sine svage og sårbare. Og man kunne også tilføje: hvordan vi taler eller ikke taler om de mennesker, der lever på kanten. For hvordan er det egentligt, vi lige behandler de udsatte i det her velfærdssamfund og taler om dem? Hvad skal vi kendes på som samfund? Det tror jeg, der er mange af os her, der faktisk ikke rigtig ved. Vi er givet stolte af vores samfundsmodel og det sociale sikkerhedsnet, men måske burde vi ikke altid være så stolte.

For de fleste af os her i den her smukke sal har vores på det tørre. Vi er privilegerede, vi er privilegieblinde, og vi lever i vores egne ekkokamre og reserverer langt fra de mennesker, der har det allersværest. Vi får nok mest vores viden om samfundets skyggeside fra smukke og vigtige romaner af Morten Pape, Liv Duvå, Thomas Korsgaard eller Eduard Lois. Men hvornår har vi her i salen virkelig set de rigtigt udsatte og sårbare i øjnene. Hvornår har vi mødt og set mennesker på kanten af samfundet, og gjort noget for at hjælpe? Det lader jeg hænge.

Og det er ikke ond vilje, det er fordi de udsatte og sårbare langt hen ad vejen er gemt væk, tabuserede og ikke en del af vores bevidsthed og kultur – af vores fælles historie. De hjemløse, de arbejdsløse, de misbrugte, de tvangsfjernede, de alkoholiserede, stofmisbrugerne, de psykisk syge, mennesker med handicap og de rigtigt fattige. Dem, som ikke bare er karakterer i en autofiktiv roman, men som kæmper for livet i virkeligheden, men som ingen måske har lyttet til hele deres liv. Rigtige mennesker, som vi haster forbi med et stik i hjertet eller bare med skyklapper på. De glemte og ignorerede. Vores dårlige samvittighed. Og min. Hver dag.

Derfor er det så vigtigt, at nogen gør noget for at råbe os alle op. Som sætter ord på det glemte og tabuserede. Som giver os alle et røntgenblik på, hvordan vi gennem historien og lige nu behandler de udsatte. Og det gør årets prismodtager i den grad. Hun skriver ikke bare romaner med hjerteskerende

socialrealisme. Hun skaber remtræk til virkeligheden og sætter ord på rigtige mennesker og skæbner med empiri og kildemateriale, som får blodet til at fryse til is. Hun giver de glemte og udsatte en stemme. Og hun skriver ikke bare – hun handler, som en sand aktivist og får politikerne i tale. Hun insisterer på, at vi privilegerede ikke må sætte bundprop i tilværelsen og vores egne ekkokamre, så intet uventet kan boble op. Hun insisterer på, at vi skal kende den barske sandhed om the dark side i det her samfund og støtte og anerkende de mennesker, der i alt for mange år, er blevet gemt væk, misbrugt eller vanrøgtet. I velfærdsstatens navn. Og hun har været med til at få socialministre og statsministre til at sige undskyld på vegne af den danske stat. Undskyld for den uværdige og ulovlige behandling af børnehjemsbørn i Godhavn eller de anbragte i datidens sær- og åndssvageforsorg. Undskyld, fordi vi gjorde børn og voksne fortræd i velfærdsstatens navn. For svigt, overgreb, vold og kynisk dehumanisering.

Og hun har for nyligt udgivet bog om de unge piger, der blev gjort fortræd på Sprogø i velfærdsstatens navn mellem 1923 og 1961. Dem som man dengang kaldte de "åndssvage og seksuelt afvigende kvinder": de uopdragne, de asociale, de uønskede, de uopdragelige. Pigerne skulle fjernes, så samfundet kunne blive rensset for det syge og ubehagelige. Ude af syne og ude af sind. Det var systematisk tvangsfjernelse, tvangssegregering, tvangsisolering og tvangssterilisering. Det er hjerteskrærende læsning om et kulsort kapitel i Danmarkshistorien.

Sådan er det heldigvis ikke i dag, men som Victor Klemperer har skrevet, så kan ord virke som bitte små doser arsenik: De sluges ubemærket, de synes ikke at have nogen virkning, men efter nogen tid viser giftens virkning sig alligevel. Og måske er giften ikke helt ude af os og af samfundet i vores tilgang til de udsatte og sårbare.

Årets prismodtager har en særlig evne til netop at sætte spot på samfundets og vores ansvar, på måden vi taler om udsatte på, og samtidig lader hun os møde rørende skæbner. Mennesker af kød og blod med drømme om livet, som blev smadret pr. dekret. Hun er en fantastisk formidler og historiker, men også en museumsaktivist med vild ild i øjnene, som i sit virke kæmper for, at undskyldninger ikke er nok – men at handling og viden skal sikre, at vi ikke gentager historiens fejl. Hun har kastet sig ind i kampen for de svage og sat sig selv på spil. Hun har insisteret på, at vi alle skal se monsteret i øjnene og erkende, at alle har et ansvar for de udsatte og sårbare. At vi kan gøre det meget bedre. At vi skal behandle sårbare mennesker med værdighed, respekt og næstekærlighed og give de glemte og forsagte en stemme. Ikke bare i skåltaler som her, men hver dag når vi møder udsatte mennesker på vores vej. Vi skal alle huske, at verden reddes et menneske ad gangen - og at lys uden varme slår, som lynet ihjel.

Årets Bent-Melchiorpris går selvfølgelig til Sarah Smed, Museumsleder på Danmarks Forsorgsmuseum i Svendborg.

Henrik Vestergaard Stockholm d. 3. november 2024